

UW BEHANDELING MET ENDOXAN®

KANKERCENTRUM

WAT VINDT U TERUG IN DEZE BROCHURE

01	Inleiding	3
02	Hoe werkt Endoxan®?	3
03	Hoe verloopt de behandeling?	3
04	Adviezen bij de inname van Endoxan®	4
05	Bijwerkingen	6
06	Zwangerschap, borstvoeding en vruchtbaarheid	14
07	Geneesmiddelen, dranken en plantaardige bereidingen die niet mogen gecombineerd worden met Endoxan®	15

01 INLEIDING

In deze brochure kan u bijkomende informatie over Endoxan® terugvinden, geven we enkele handige tips om bijwerkingen te vermijden of te behandelen en vermelden we wanneer u best de arts, de verpleegkundig consulent/specialist of (ziekenhuis)apotheker contacteert. Zij geven u graag meer uitleg, dus aarzel niet om hen te contacteren.

02 HOE WERKT ENDOXAN®?

Het werkzame bestandsdeel van Endoxan® is cyclofosfamide. Endoxan® wordt gebruikt bij de behandeling van multipel myeloom, lymfeklierkanker, leukemie, ziekte van Waldenström,...

Dit geneesmiddel remt de celdeling (cytostaticum). Het heeft een kankerremmende werking en remt ook de lichaamseigen cellen, waardoor het voor verschillende aandoeningen voorgeschreven.

03 HOE VERLOOPT DE BEHANDELING?

De duur van de behandeling wordt vastgelegd in samenspraak met uw arts. Uw behandeling duurt zolang uw arts vindt dat de behandeling doeltreffend is en de bijwerkingen onder controle zijn.

Vaak wordt Endoxan® in combinatie met andere medicijnen voorgeschreven, maar Endoxan® kan ook in monotherapie voorkomen. Het is belangrijk om het voorschrift van uw arts nauwgezet op te volgen.

04 ADVIEZEN BIJ DE INNAME VAN ENDOXAN®

Hoe moet ik het geneesmiddel innemen?

- Endoxan® mag met of zonder voedsel ingenomen worden. Het is wel belangrijk, eens u gestart bent, om het systematisch bij of buiten de maaltijd in te nemen.
- Neem Endoxan® elke dag op hetzelfde moment. **Bij voorkeur 's morgens met een grote glas water.**
- Bij het klaarzetten of de inname van Endoxan® is het belangrijk om het geneesmiddel niet of zo weinig mogelijk aan te raken met de blote handen.
- Was uw handen altijd goed met water en zeep voor en na de inname van Endoxan®.
- Slik de tabletten steeds in zijn geheel door zonder te pletten of te kauwen.
- **Drink na de inname van Endoxan® veel vocht (minimum 8 glazen op de dag van inname en 1 dag later).** U kan dan gedurende de dag een aantal keren gaan plassen waardoor de medicatie niet te lang in uw blaas blijft en complicaties ter hoogte van de blaas op die manier vermeden worden.
- In de periode rond de inname van Endoxan® (1 dag voor en 3 dagen na) mag u geen pompelmoessap drinken of geen pompelmoes eten tijdens de behandeling. Gebruik ook geen Sint-Janskruid, granaatappel of alcohol, dit kan de hoeveelheid van Endoxan® in het bloed beïnvloeden. Hierdoor kan de werkzaamheid verstoord worden.

Voorzorgsmaatregelen bij inname van Endoxan®

Na de inname van Endoxan® is het product gedeeltelijk terug te vinden in uw uitscheidingsproducten zoals urine, stoelgang, braaksel en andere. Daarom is het belangrijk voor u en uw omgeving om de nodig bescherming te nemen bij het omgaan met deze producten. Wij raden u aan om onderstaande maatregelen op te volgen wanneer u thuis bent:

- Vermijd contact met urine en stoelgang tot 5 dagen na de inname van Endoxan® door het toilet altijd tweemaal door te spoelen met een gesloten deksel.
- Mannen plassen altijd zittend, om spatten te voorkomen.
- Als u thuis twee toiletten hebt, gebruik dan altijd hetzelfde toilet en laat uw familie een ander toilet gebruiken. Hebt u slechts één toilet, dan is dit zeker geen probleem als u bovenstaande voorzorgsmaatregelen toepast.

Voor meer uitgebreide informatie hieromtrent verwijzen wij graag naar onze brochure “voorzorgsmaatregelen tijdens de chemotherapie”, vraag hiernaar bij u zorgverlener.

De dosering van Endoxan®

Afhankelijk van uw aandoening of de ernst ervan kan de dosis variëren. De arts kan beslissen om de behandeling tijdelijk te stoppen, de dosis te verhogen of te verlagen afhankelijk van hoe u reageert op de behandeling.

Wijzig de dosering of stop de behandeling nooit op eigen houtje! Neem steeds de dosering die uw arts heeft voorgeschreven.

Wat moet ik doen als ik een inname vergeten ben?

Bij dagelijkse inname:

- Merkt u het nog dezelfde dag dat u het bent vergeten? Neem de vergeten dosis dan zo snel mogelijk in. Probeer de rest van de dag veel te drinken, zodat u geen last van de bijwerking op de blaas krijgt.
- Merkt u het pas de volgende dag dat u een dosis bent vergeten? Sla deze dosis dan over en ga verder met uw normale schema. Bel uw arts of verpleegkundige om te melden dat u een dosis bent vergeten.

Neem op één dag nooit meer tabletten in dan het aantal dat uw arts per dag heeft voorgeschreven.

Indien u Endoxan® 1x/week inneemt, overleg dan steeds met uw verpleegkundig consulent en/of arts of u de vergeten dosis bv. de volgende dag mag innemen.

Wat moet ik doen als ik te veel tabletten ingenomen heb?

Als u per vergissing te veel Endoxan® hebt ingenomen of iemand anders heeft uw tabletten ingenomen, neem dan steeds contact op met uw arts, de spoedafdeling van het ziekenhuis of het antigifcentrum (tel. 070 245 245) voor advies.

Hoe bewaar ik Endoxan®?

- Bewaar de medicatie op kamertemperatuur in de originele verpakking.
- Bewaar de medicatie buiten het bereik van kinderen.
- Gebruik de medicatie niet meer na de uiterste houdbaarheidsdatum die terug te vinden is op de verpakking naast 'EXP'.

Indien u Endoxan® niet meer moet gebruiken, breng dan de overige tabletten naar uw arts of apotheker. Gooi ze niet in de vuilnisbak.

Belang van een juiste inname van uw medicatie

Het is belangrijk om Endoxan® correct, volgens voorschrift, in te nemen. Op die manier heeft het geneesmiddel een optimale doeltreffendheid en slaagkans tot gevolg.

U zal wel eens een moment hebben waarop u denkt te willen stoppen met de behandeling, zeker wanneer bijwerkingen de kop opsteken. Maar, het is net heel erg belangrijk dat u volhoudt en verdergaat met deze behandeling.

Van zodra u bijwerkingen ervaart, aarzel dan niet om contact op te nemen met uw arts, de verpleegkundig consulent/specialist of de ziekenhuisapotheker.

05 BIJWERKINGEN

Het is mogelijk dat er tijdens de behandeling bijwerkingen optreden. De intensiteit en aard van deze bijwerkingen verschilt van persoon tot persoon. Sommige personen hebben zeer veel ongemakken, andere hebben geen enkele.

Het is steeds belangrijk om uw arts, verpleegkundige of apotheker op de hoogte te brengen als u bepaalde bijwerkingen ervaart. Ze zullen u adviezen geven om de klachten te verminderen of te behandelen.

Wees niet ongerust indien u weinig nevenwerkingen ervaart. Dit betekent zeker niet dat de therapie onvoldoende of niet werkt.

Volgende bijwerkingen kan u ervaren:

■ Vermoeidheid	7
■ Misselijkheid en braken	9
■ Cystitis (ontsteking van de blaas)	10
■ Veranderingen ter hoogte van de huid	10
■ Vermindering van het aantal rode bloedcellen, witte bloedcellen en bloedplaatjes	11

Vermoeidheid

Deze vaak voorkomende bijwerking kan zowel het gevolg zijn van de behandeling met Hydrea® als van de ziekte zelf.

Vermoeidheid wordt gekenmerkt door:

- u algemeen zwak voelen
- zware ledematen
- verminderde aandacht en concentratie
- niet goed slapen, een toegenomen slaapbehoefte
- geïrriteerd zijn
- belemmering bij het uitvoeren van de dagelijkse activiteiten
- zware vermoeidheid na een inspanning
- u niet goed voelen in uw vel

Deze vermoeidheid kan een sterke impact hebben op uw dagelijkse activiteiten. Met deze tips kan u toch de mogelijke ongemakken beperken.

TIPS

- **Probeer uw normaal levenspatroon zoveel mogelijk te behouden.**
- **Plan uw activiteiten en verricht deze op uw eigen tempo; geef voorrang aan de activiteiten die werkelijk nodig zijn die dag en die u graag doet.**
- **Indien nodig, las korte rustpauzes in.**
- **Rust regelmatig een half uurtje i.p.v. echt te slapen overdag.**

- Vraag zo nodig hulp aan vrienden en familie of schakel professionele thuiszorg in (dit kan via de sociale dienst).
- Zorg voor een evenwichtige voeding en drink voldoende.
- Maak korte wandelingen en doe lichte activiteiten, dit kan deugd doen.
- Maak voldoende tijd vrij voor ontspanning.
- Zorg voor een goede nachtrust, ga op vaste tijden naar bed en sta op vaste tijden op.
- Indien u de slaap niet kan vatten, blijf dan niet in bed liggen. Sta op en ga iets drinken of doe kort iets ontspannend.
- Indien u moeilijk blijft slapen, bespreek dit zeker met uw arts of verpleegkundige. Zij zullen u trachten verder te helpen.
- In het UZ Gent wordt een vijftal keer per jaar vermoeidheidsessies georganiseerd voor patiënten en hun familie. Individueel kan u ook terecht bij de verpleegkundig consulent en de psychologen om u hierin verder te begeleiden.
- Mindfulness kan ook nuttig zijn bij de aanpak van deze bijwerking. Voor meer informatie hierover kan u terecht bij oncopsiycholoog Ingrid Jacobs (ingrid.jacobs@uzgent.be of 09/332.54.08)

LET OP

- Als u zich ongewoon vermoeid voelt, wees dan voorzichtig wanneer u met de auto rijdt of machines bedient.
- Vermijd onnodige activiteiten, stress of spanningssituaties.
- Vermijd overmatig alcoholgebruik.
- Vermijd slapen overdag (zodat u voldoende moe bent voor het slapengaan).
- Vermijd stimulerende middelen (zoals cafeïnerijke dranken) voor het slapengaan.

Wanneer moet ik contact opnemen met het ziekenhuis?

- In bepaalde gevallen van ernstige vermoeidheid, zoals bv. in geval van kortademigheid bij een lichte inspanning.

Misselijkheid en braken

De aanwezigheid en intensiteit van deze bijwerking verschilt van persoon tot persoon. In bepaalde situaties kan de misselijkheid leiden tot braakneigingen en braken.

Bij de meeste patiënten gaat het om een zwakke tot matige vorm van deze bijwerking. U kan last hebben van:

- minder eetlust
- een zwaar gevoel in de maag
- een opgeblazen gevoel
- een pijnlijke maag
- braakneigingen

De misselijkheid treedt meestal op tijdens een korte periode en dit vooral in de beginfase van de behandeling. Het volgen van bepaalde voedingsregels kan u helpen bij deze bijwerking.

TIPS

- Eet kleine hoeveelheden, gespreid over de dag. Vermijd zware maaltijden.
- Eet voedsel dat u lekker vindt.
- Eet droog voedsel zoals granen en toast.
- Drink regelmatig water, maar drink kleine hoeveelheden zodat u geen opgeblazen gevoel hebt.
- Zorg ervoor dat u frisse lucht hebt.
- Spoel na het braken uw mond met koud water en wacht 1 tot 2 uur alvorens te eten.
- Als u misselijk bent, geef dan de voorkeur aan koude of lauwe voedingsmiddelen. Deze geven minder geur af dan warm voedsel.
- Vraag uw (huis)arts een geneesmiddel tegen misselijkheid of braken. Neem het anti-braakgeneesmiddel in 30 minuten voor de maaltijd of zoals voorgeschreven door uw arts.

LET OP

- Vermijd sterke kruiden, te zoet, gebraden of vet voedsel (bv. gefrituurd voedsel).
- Vermijd drinken tijdens de maaltijd, dit neemt uw eetlust weg.
- Vermijd onmiddellijk te gaan liggen na de maaltijd, een halfzittende houding is beter.

- **Als u misselijk bent, vermijd dan sterke geuren. Deze kunnen de misselijkheid verergeren.**
- **Vermijd alcoholische dranken.**

Wanneer moet ik contact opnemen met het ziekenhuis?

Als de misselijkheid of het braken leidt tot:

- Onvoldoende voedselopname met ernstig gewichtsverlies tot gevolg. (meer dan 10 % van het lichaamsgewicht)
- Uitdroging (dorst, droge huid, droge lippen, weinig plassen).
- Een pijnlijke of gezwollen maag.
- Zeer frequent braken (meer dan driemaal per dag).

Cystitis (ontsteking van de blaas)

Endoxan® kan ontsteking van het slijmvlies in de blaas veroorzaken. Dit merkt u aan pijn bij plassen en vaak moeten plassen. U heeft hier minder last van als u het medicijn 's ochtends inneemt met veel water en als u ook de rest van de dag veel drinkt. Door veel te drinken plast u overdag meer en vaker, waardoor het medicijn sneller uit de blaas is. Het zal dan minder de blaas irriteren. Bij een hogere dosis Endoxan® is het mogelijk dat uw arts een medicijn voorschrijft om de blaas te beschermen.

Veranderingen ter hoogte van de huid

De behandeling met Hydrea® kan bijwerkingen geven ter hoogte van de huid. Die veranderingen zijn:

- Een rode huid
- Huiduitslag
- Jeuk
- Schilfering van de huid
- Haarverlies

TIPS

- **Gebruik regelmatig een verzachtende en vochtinbrengende crème, vooral op droge zones.**
- **Gebruik een neutrale vochtinbrengende crème, geen geparfumeerde crèmes.**

- **Neem liever een douche in plaats van een bad. In bad zal uw huid te veel verweken.**
- **Gebruik bij het douchen best een neutrale en ongeparfumeerde douchegel.**
- **Bij heel droge huid, gebruik douche-olie i.p.v. douchegel.**
- **Gebruik een hoge beschermingsfactor (SPF 30 of 50) bij blootstelling aan de zon.**
- **Draag best loszittende, katoenen kledij. Zorg voor een goede verluchting van de huid.**
- **Als u last hebt van jeuk, vraag dan een jeukstillend geneesmiddel aan uw arts of apotheker.**

LET OP

- **Vermijd directe blootstelling aan de zon.**
- **Vermijd te warme of te veelvuldige douches.**

Wanneer moet ik contact opnemen met het ziekenhuis?

- Als de huiduitslag en/of de jeuk hinderlijk wordt.

Vermindering van het aantal rode bloedcellen, witte bloedcellen en bloedplaatjes

Door uw behandeling kunnen het aantal bloedplaatjes, rode en witte bloedcellen verminderen.

Rode bloedcellen (Anemie)

Rode bloedcellen zijn in ons lichaam belangrijk om zuurstof te vervoeren. Bij een verminderd aantal rode bloedcellen kan bloedarmoede optreden. Hierdoor kan u volgende symptomen hebben:

- vermoeid zijn
- verminderde inspanningscapaciteit
- algemeen gevoel van zwakte
- bleke huid en lippen
- duizeligheid
- kortademigheid bij inspanning

TIPS

- Plan uw activiteiten op een dag. Wissel de activiteiten tijdig af met een korte rustpauze.
- Vraag aan anderen om ook een handje te helpen.
- Zorg voor een goede, evenwichtige voeding. Bespreek met uw arts indien er bepaalde voedingsmiddelen zijn die u beter kan vermijden of juist beter kan toevoegen.
- Drink voldoende.

Wanneer moet ik contact opnemen met het ziekenhuis?

- Als u zich duizelig voelt of kortademig bent.
- Als u zich bij de minste inspanning heel moe voelt.

Witte bloedcellen (neutropenie)

Bij een verminderd aantal witte bloedcellen verhoogt de kans op infectie. Witte bloedcellen zijn immers de soldaten van ons lichaam die vechten tegen indringers. Zonder witte bloedcellen kan u zich niet verdedigen. Wanneer u zonder witte bloedcellen een infectie oploopt kan u zeer snel zeer ernstig ziek worden.

Tekenen van infectie kunnen zijn:

- koorts, zweten, koude rillingen
- keelpijn, hoest, verstopte neus
- branderig gevoel bij het plassen
- ziektegevoel en uitputting
- roodheid, zwelling, ettervorming (lokale infectie)

TIPS

- Meet regelmatig uw lichaamstemperatuur. Liefst steeds op hetzelfde tijdstip, bv 's avonds.
- Bij 38°C of meer, steeds een arts contacteren!
- Let op een goede lichaamshygiëne. Was regelmatig uw handen.
- Pas een goede mondzorg toe en controleer uw mond op roodheid of aften.

- **Voorkom wondjes. Wanneer u een wondje hebt: ontsmet deze onmiddellijk en volg dit dagelijks op.**
- **Vermijd contact met mensen die griep hebben of verkouden zijn.**
- **Vermijd druk bevolkte plaatsen, zoals winkels, bioscoop, zwembaden, sportmanifestaties, markt, ...**
- **Laat anderen tijdelijk uw huisdieren verzorgen.**

Wanneer moet ik contact opnemen met het ziekenhuis?

- Als u tekenen van infectie waarneemt of koorts hebt
- Vanaf 38°C STEEDS contact opnemen met uw behandelende arts, uw huisarts, de verpleegkundig consulent of de verpleegkundige van dagkliniek/hospitalisatieafdeling. Neem nooit op eigen initiatief geneesmiddelen in als u vermoedt dat u een infectie hebt.

Bloedplaatjes (trombopenie)

Bloedplaatjes spelen een rol bij de bloedstolling. Bij een ernstig te kort in bloedplaatjes heeft u een toegenomen risico op bloedingen. Het aantal bloedplaatjes kan ook verminderen door uw behandeling. Hierdoor vergroot de kans op blauwe plekken, onderhuidse bloedingen, neusbloedingen, bloedend tandvlees,...

LET OP

- **Wees voorzichtig bij het tandenpoetsen, flossen of het gebruik van een tandenstoker.**

Wanneer moet ik contact opnemen met het ziekenhuis?

- Bij herhaaldelijke neusbloedingen die niet onmiddellijk te stelpen zijn.
- Bij bloedingen in de mond, urine, stoelgang,...

06 ZWANGERSCHAP, BORSTVOEDING EN VRUCHTBAARHEID

Tijdens uw behandeling is het product gedeeltelijk terug te vinden in uw uitscheidingsproducten. Daarom is het belangrijk voor u en uw partner dat u bij seksueel contact steeds een condoom te gebruiken, ook als de vrouw behandeld wordt met Endoxan®.

De medicatie kan ook een onregelmatige menstruele cyclus veroorzaken of ervoor zorgen dat uw menstruatie tijdelijk uitblijft.

Vrouwen mogen niet zwanger worden tijdens en tot 12 maanden na de behandeling met Endoxan®, omdat Endoxan® een schadelijk effect kan hebben op de baby. Het is dus van groot belang om met uw arts te praten over anticonceptie tijdens uw behandeling met Endoxan®.

Vrouwen mogen **geen borstvoeding** geven tijdens de behandeling met Endoxan®.

Endoxan® kan de zaadcellen beschadigen. Het kan schadelijk zijn voor de ongeboren baby als u seks heeft met een vrouw die zwanger kan worden. Daarom mag u geen kinderen verwekken tijdens en tot 12 maanden na stoppen van de behandeling met Endoxan®.

07 GENEESMIDDELEN, DRANKEN EN PLANTAARDIGE BEREIDINGEN DIE NIET MOGEN GECOMBINEERD WORDEN MET ENDOXAN®

Endoxan® heeft wisselwerkingen met andere geneesmiddelen, dranken,... Het gelijktijdig gebruik van sommige andere geneesmiddelen kan de hoeveelheid Endoxan® in uw bloed verhogen of verlagen of kan de werking van het ander geneesmiddel beïnvloeden.

Indien u een geneesmiddel inneemt dat voorkomt in deze lijst, geef dit dan steeds door aan uw arts, huisarts of de ziekenhuisapotheker!

Het is belangrijk dat u steeds alle medicatie, alle voedingssupplementen of homeopathische middelen die u inneemt meldt aan uw arts of apotheker.

Bij onderstaande medicatie worden enkel de werkzame stoffen besproken en niet de merknamen. U kan steeds in de bijsluiter nagaan of uw geneesmiddel deze werkzame stoffen bevat of dit bespreken met uw arts of apotheker.

- **Vaccins:** Overleg met uw arts als u gevaccineerd gaat worden. Bepaalde vaccins mag u niet gebruiken. Endoxan® vermindert de werkzaamheid van deze vaccins en verhoogt de kans op bijwerkingen ervan. Dit betreft onder andere bof-mazelen-rodehondvaccin (BMR), gelekoortsvaccin, rotavirusvaccin en BCG-vaccin.
Bij andere vaccins moet u soms een extra vaccinatie krijgen of moet uw bloed onderzocht om te kijken of het vaccin goed heeft gewerkt.
- **Medicatie tegen epilepsie, zenuwpijn en depressie:** carbamazepine, fenytoïne en valproïnezuur. Endoxan® kan de werking van deze medicijnen beïnvloeden.
- **Ciclosporine:** Endoxan® vermindert de werkzaamheid van ciclosporine.
- **Antistollingsmedicatie:** acenocoumarol, fenprocoumonen en Warfarine. Endoxan® kan de werking van deze medicijnen beïnvloeden.

Zoals reeds eerder vermeld mag u in de periode rond de inname van Endoxan® (1 dag voor en 3 dagen na) **geen pompelmoessap** drinken, **pompelmoes**, **granaatappel**, **bloedsinaasappel** of **sterfruit** eten. Gebruik ook geen **Sint-Janskruid**, dit kan de hoeveelheid Endoxan® in het bloed verhogen. Hierdoor kan u last krijgen van bijwerkingen.

Alcohol wordt afgeraden tijdens uw behandeling met Endoxan® omdat dit maag, darm of leverproblemen kan veroorzaken.

Deze brochure werd enkel ontwikkeld voor gebruik binnen het UZ Gent. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kankercentrum UZ Gent. Het UZ Gent kan op geen enkele wijze verantwoordelijk worden gesteld bij gebruik van deze brochure/dit protocol buiten het UZ Gent.